Správa a omyl.

NAPSAL Dr. FRANTIŠEK ROUČEK

Přistoupíme-li ku klassifikaci některého právního ústavu, šetřiti musíme zásady platné pro každé juristické badání a vyslovené již Gajem. Dbáti jí musí, kdo chce vážně a úspěšně zabývati se činností pravovědnou. Jen tak založí klassifikaci na podkladě nejširším a nejjistějším. Jen tak postupovati lze cestou nejbezpečnější. Jen tak unikneme předsudkům tisíciletého myšlení a otevřeme si dráhu volnou, jakou jen mladé vědy mívají na svém počátku. Jen tak právník může opustiti cesty tradiční a pustiti se těžce schůdnou cestou, na níž není zkušeného vůdce, který by poradil a ušetřil od mnohého přemítání.

Zásada, která chápána byla již v dobách dávno minulých a kterou vyřkl Gajus (lex 1. dig. de origine iuris 1, 2.) zní: c o n a s t a l o, p o c h o p i t i a v y s v ě t l i t i l z e j e n z t o h o, z č e h o p o v s t á v a l o. Má význam v několikerém směru. Ten z nich, o němž nejvíce bylo psáno a jejž zdůraznil i Callistratus (Si de interpretatione legis quaeratur, inprimis inspiciendum est, quo iure civitas retro in eiusmodi casibus usa fuisset, l. 37. D. de legibus), nás zde nezajímá. Pro tyto statě v úvahu přichází, že vyjíti dlužno od samých poměrů, od vztahů, ve kterých lidé spolu žijí a které později bývají právními pravidly upravovány. Vždyť »c o« právo do svých předpisů pojme, lze správně a v detaillech chápati i vykládati jen na podkladě celku, z něhož »t o« bylo vyjmuto. Není právního řádu o sobě a pro sebe, není sám sobě účelem, není původu metafysického. Upravuje život a tento život — nikoliv idea — dává nám právní pravidla. Duševní bližený Randův a spoluzakladatel historicko-právní školy v Rakousu, Unger, vhodně poznamenává:[1]) nežli se učíme, j a k je něco uspořádáno, znáti musíme, c o má být uspořádáno. Je-li právní řád teleologickým výtvorem lidské kulturní práce, řídí-li se zákonodárce především povahou poměrů, které upravuje, a ospravedlňuje-li z ní svá ustanovení, zda není přirozeno, vracíme-li se při přisluhování prá-

[1]) Die gegenwärtige Aufgabe der Civiljurisprudenz, v Allg. österr. Ger. Ztg., roč. VII, č. 126 sq.

vem k tomuto pramenu zákonodárství? Z toho však plyne další — pro nás právě důležitý — význam Gajovy zásady: jako jednotlivé poměry, upravené zákonem, stojí k sobě v určitých vztazích, tak i pravidla je upravující. Je to asi jako při částech jednoho organismu. Odpovědí na otázku, jak jedna část vsahá do druhé, v jakém poměru jedna k druhé stojí, vyhraňují se obě, jinými slovy: pravovědná práce stává se tím důkladnější, zevrubnější. Toho je potřebí zvláště také při ústavech, které jsou předmětem tohoto pojednání, ana na př. nauka o error in qualitate je jednou z nejobtížnějších, takže i Pfersche[2]) je neurčitým.[3])

V této stati postavili jsme proti sobě dvě právní instituce: správy a omylu. Srovnávajíce je, musíme nejprve vhodně upraviti jejich casusposice, abychom zodpověděli otázku konkurence po stránce kvantitativní: pokud oba ústavy mohou konkurovati. Při pojednání po stránce kvalitativní, přihlédneme k normám (účinkům), bychom odpověděli na otázku: jaká je konkurence mezi oběma ústavy. Tolik o rozdělení látky.

I.

Casuspositiones (skutkové podstaty) ústavu správy a omylu lze si představiti jako dva kruhy: C S a C O. Tyto buď stojí vedle sebe, neb se kryjí, nebo jeden je obsažen v druhém, anebo se protínají. Jiné možnosti není. Ku všem z nich přihlédneme, vyjadřujíce částky casusposicí písmenami a, b, c, atd.

Stojí-li kruhy vedle sebe, pak skutkové podstaty C S a C O se zcela různí, tedy C S = a + b, zatím co C O = c + d. Stačí uvážiti, že jedná se o případ správy i omylu, nedostávají-li se při věci podstatné vlastnosti, které brání jejímu řádnému upotřebení, proto případ zcela různých casusposicí dlužno eliminovati. Tu nebylo by ještě možno mluviti o konkurenci ve vlastním slova smyslu.

Kryjí-li se oba kruhy úplně, pak skutkové podstaty C S a C O se sobě rovnají, tedy C S = a + b, i C O = a + b,

[2]) Zur Lehre von sogen. error in substantia, Št. Hradec 1880.
[3]) Srov. o tom Burkhard, Krit. Vierteljahrsschrift, sv. 23, str. 52.

čili C S = C O. Skutkovou podstatou C S je dána i C O a naopak. Netřeba zajisté šířiti se o tom, že tento případ neuplatňuje se pro ústavy správy a omylu. Jsouť případnosti omylu, které nejsou současně případem správy, a naopak jsou případy správy, na něž nelze užíti ustanovení omylových. V tomto případě rovnosti casusposicí nebylo by již možno mluviti o konkurenci ve vlastním slova smyslu.

Je-li jeden kruh obsažen v druhém, pak C S < C O nebo C S > C O, tedy jedna z casusposicí rovná se »a + b«, zatím co druhá je »a«. Případ tento je pro ústavy probírané vyloučen, any jsou případnosti jen omylu nebo jen správy. Tu ovšem jednalo by se o konkurenci ve vlastním slova smyslu a to o lex generalis a lex specialis.

Poslední možností je, že oba kruhy se protínají, tedy C S = (a, b) + c, kdežto C O = (d, b) + c.[4]) Tu jsou případnosti správy, které nejsou případem omylu (na př. C S = a + c), a naopak jsou případy omylu, na něž nelze užíti ustanovení o správě (na př. C O = d + c), leč jsou také případy, kdy mohou se uplatniti oba ústavy (na př. »b + c«.). Po eliminaci předchozích možností zbývá tudíž nutně tuto přijmouti pro instituce námi probírané.

Přihlédněme nyní ke struktuře problému zřetelem k jednotlivým právním pravidlům v obou ústavech obsažených. Správa (C S) pojímá dvě základní pravidla právní, z nichž v jednom je účinkem redhibice (C_1 S), kdežto ve druhém ostatní způsoby nápravy podle §u 932. o. z. o. (C_2 S). Rovněž ústav omylu (C O) obsahuje dvě základní pravidla právní, z nichž v jednom je účinkem deklarace neplatnosti právního jednání (C_1 O), zatím co ve druhém »die angemessene Vergütung« (C_2 O). Skutkové podstaty vytčených právních pravidel jeví se takto:

A) Casuspositio C_1 S obsahuje:

1. úplatné přenechání věci (a),
2. právní nebo faktický nedostatek (b, c),
3. a to nedostatek věci (d),
4. jímž je nedostatek vlastností věc neindividualisujících (ovšem právně závažných), nechť na vlastnost tako-

[4]) »a, b« čti »a n e b o b«, podobně »d, b« čti »d n e b o b«.

vou »die Absicht vorzüglich gerichtet und erklärt wurde« (e), či nikoli (f),

5. existence nedostatku v době předání věci (x) anebo v době předání věci i sjednání smlouvy (x + y),

6. nevědomost nabyvatelova o vadě, aniž si vlastnost představoval (q) anebo si ji představoval a tedy se mýlil (g),

7. nedostatek znemožňuje řádné upotřebení věci a je neodstranitelný (h + i).

T u d í ž $C_1 S = a + (b, c) + d + (e, f) + (x, x + y) + (q, g) + (h + i)$.

B) Casuspositio $C_2 S$ obsahuje:

bod 1. až 6. jako $C_1 S$, v bodě 7. však nedostatek znemožňuje řádné upotřebení n e b o je neodstranitelný (h, i).

T u d í ž $C_2 S = a + (b, c) + d + (e, f) + (x, x + y) + (q, g) + (h, i)$.

C) Casuspositio $C_1 O$ obsahuje:

1. úplatné nebo bezplatné přenechání věci (a, k),

2. faktický nedostatek (c),[5])

3. a to nedostatek při věci (d) nebo u spolusmlouvce (l),

4. jímž je nedostatek vlastností neindividualisujících, na něž »die Absicht vorzüglich gerichtet und erklärt wurde« (e), nebo vlastností individualisujících (n),

5. existence nedostatku v době předání věci i sjednání smlouvy (x + y), nebo alespoň v době sjednání smlouvy (y),

6. omyl nabyvatelův, který byl druhým smlouvcem způsoben (g) nebo tomuto musel býti zřejmým či se mu takým včas stal (z),

7. nedostatek znemožňuje řádné upotřebení nebo je neodstranitelný anebo obojí (h, i, h + i).

T u d í ž $C_1 O = (a, k) + c + (d, l) + (e, n) + (x + y, y) + (g, z) + (h, i, h + i)$.

D) Casuspositio $C_2 O$ obsahuje:

body 1, 2, 3, 5, 7 jako $C_1 O$, lišíc se v bodě 4., ana týká se jen vlastností »f«, a v bodě 6., jelikož jedná se pouze o způsobení omylu (g).

---

[5]) Pokud by v úvahu přišel nedostatek, který bylo by možno nazvati též právním, nekryje se zcela s tím, co graficky označili jsme »b«.

Tudíž $C_2O = (a, k) + c + (d, l) + f + (x + y, y) + g + (h, i, h + i)$.

Podle toho rozlíšiti můžeme případnosti, které se nalézají ve společné výseči kruhů C S a C O, kdy tedy mohou se uplatniti oba ústavy, od případností nalézajících se ve zbytku kruhu C S, kdy uplatní se jen správa, nikoli instituce omylu, a od případností nalézajících se ve zbytku kruhu C O, kdy uplatní se toliko pravidla omylová, nikoli správa. Tím prvá část problému (po stránce kvantitativní) bude vyřešena.

Do prvé kategorie patří možná konkurence:

1) mezi C_1S a C_1O, kdy C_1S i $C_1O = a + c + d + e + (x + y) + g + (h + i)$,

2) mezi C_1S a C_2O, kdy C_1S i $C_2O = a + c + d + f + (x + y) + g + (h + i)$,

3) mezi C_2S a C_1O, kdy C_2S i $C_1O = a + c + d + e + (x + y) + g + (h, i)$,

4) mezi C_2S a C_2O, kdy C_2S i $C_2O = a + c + d + f + (x + y) + g + (h, i)$.

Tu styčné body mezi C S a C O lze vyjádřiti: $a + c + d + (e, f) + (x + y) + g + (h + i, h, i)$.

Do druhé kategorie (kdy uplatní se jen správa) patří:

1) jen C_1S, bude-li samostatně vykazovati některou z těchto veličin: b, f, x, q,

2) jen C_2S, bude-li samostatně vykazovati některou z těchto veličin: b, e, x, q.

Tudíž jen C S (nikoli C O) uplatní se, bude-li vykazovati některou z těchto částek: b, x, q.

Do třetí kategorie (kdy uplatní se jen pravidla omylová) patří:

1) jen C_1O, bude-li samostatně vykazovati některou z těchto veličin: k, l, n, y, z, h, i,

2) jen C_2O, bude-li samostatně vykazovati některou z těchto veličin: k, l, y, (h + i).

Tudíž jen C O (nikoli C S) uplatní se, bude-li vykazovati některou z těchto částek: k, l, n, y, z.

K dosud probranému dlužno pronésti několik slov o tom, jak rozčlenili jsme casusposice jednotlivých právních pravidel. Zmínky zajisté netřeba činiti o přenechání (a, k), o právním nebo faktickém nedostatku (b, c), o tom, zda jedná se o věc či osobu (d, l). Nebylo, není i lze očekávati, že také nebude (nechceme-li říci přímo, že nemůže býti) v těchto směrech sporu ani pochybností. Ostatní částky však vyžadují bližšího vysvětlení. Jsou to: »x, x + y, y«, »q, g, z«, »h, h + i, i«, »n, e, f«.

x, x + y, z.

Rozhodné okamžiky existence nedostatků jsou různé: při správě p ř e d á n í v ě c i (x), při pravidlech omylových s j e d n á n í s m l o u v y (y). Jsou tedy veličiny »x« a »y« mimo společnou výseč kruhů C S a C O, v níž ale nalézá se případnost »x + y«: jestli nedostatek zakládající správu a tedy existující v době předání věci je již v okamžiku sjednání smlouvy, nebo nedostatek vlastnosti věci, která je předmětem omylu a tedy v době sjednání smlouvy se nedostává, existuje ještě v okamžiku předání věci.

q, g, z.

Nárok ze správy je objektivně založen existencí vady, nabyvatelova vědomost o nedostatku je negativním činitelem, který vylučuje subjektivní oprávnění k nároku, pročež druhou stranou musí býti namítána a dokázána. Při ústavu omylu je positivním faktorem omyl. Obojímu — nevědomosti i omylu — je společno, že pro vůli je bezvýznamno, dospěl-li někdo následkem nevědomosti neb omylu k volnímu rozhodnutí: vůle omylem neb nevědomostí vyvolaná není o nic méně vůlí skutečnou, pravou. Při omylu m á nabyvatel nesprávnou představu o vlastnostech věci, m á představu o existenci vlastnosti (m á představu o neexistenci vady), při správě však jedná se o n e d o s t a t e k představy o chybící vlastnosti věci, nabyvatel n e m á představy o neexistenci vlastnosti (n e m á představy o existenci vady). Jinými slovy: při omylu nabyvatel myslel na vlastnost věci a p ř e d s t a v i l si ji, zatím co při správě roli hrají neznámé vady, nedostatek vlastností, na něž naby-

vatel často vůbec nemyslel a tedy si je n e p ř e d s t a v i l. Kdežto při ústavu omylu vždy jednati se bude o omyl (g), není tomu tak při správě: tu nabyvatel se mýlil, jestli na neexistenci nedostatku dotyčné vlastnosti myslel a opak si představoval (g), jinak nikoli (q).[6]) Tam, kde nesprávná představa obsahuje nedostatek určité představy, omyl a nevědomost jsou stejného významu a i juristicky se s nimi stejně nakládá, srov. §§ 2. a 1431. o. z. o., kde obé pojímáno je jako stejně významné.[7])

V §u 872. mluví se o »Irreführung, čemuž odpovídá v §u 871. »veranlasst«. Je toto »g« tím jiné, nežli při správě? Nikoliv. Ze srovnání §§ů 871. a 872. plyne, že »Irreführung« je totéž, co »Veranlassung«, těžiště §u 872. spočívá v »Nebenumstand«. Pod »Veranlassung« pak rozuměti sluší netoliko positivní jednání, ale i opomenutí, tedy i pouhé mlčení, pouhou skutečnost, že auctor nabyvateli nesdělil vady věci.

Ku konci budiž přihlédnuto k §u 871., pokud nejedná o způsobení omylu, nýbrž o tom, že omyl musel býti druhému smlouvci zřejmým anebo včas se mu takým stal (z). Poměr »z« ku »g« řešiti nechceme, ana otázka jeho jednak vybočuje z rámce pojednání, jednak nemá tu valného významu, nechť se zodpoví způsobem jakýmkoli.

h, h + i, i.

Ocitáme se před dvěma otázkami. Především, zda v $C_1 O$ nejedná se jako v $C_1 S$ jen o »h + i« a v $C_2 O$ jako v $C_2 S$ toliko o »h« nebo »i«. Za druhé, nejedná-li se v C O o něco více anebo méně nežli jsou v C S veličiny »h«, »h + i«, »i«.

---

[6]) Nelze tedy přijímati, že předpisy o správě jeví se jako zvláštní normy vůči pravidlům omylovým a jako zvláštní předcházejí všeobecným, ježto týkají se o m y l u nabyvatelova, nikoli omylu jedné nebo druhé strany, jak tomu je při §§ 871. a 872. o. z. o. (můžeť se totiž i strana omyl způsobivší nalézati v omylu, ježto na jejím zavinění nezáleží, rozh. čsl. n. s. z 31. května 1921. Rv. 115/21. v Juristen Ztg. ex 1921, č. 102.).

[7]) Ale okolnost, že při vadách skrytých nastává ručení jen, když nabyvatel neznal vady věci a z toho plynoucí podobnost s případy omylu nesprávně svedla Ziellera (III. str. 138) k výroku: »Da die Gewährleistung hauptsächlich in dem Irrtum des Uebernehmers ihren Grund hat, so sind auch die über die Wirkung des Irrtums erteilen Vorschriften (§ 871., 872.) auf die Wirkung der Gewährleistung anzuwenden.«

Uvážíme-li v otázce prvé, že v C_1 O figuruje nedostatek vlastností, jejž nabyvatel znaje smlouvy by nesjednal, zatím co v případě C_2 O by ji sjednal, ale jinak nežli učinil, svádí nás to ke smělé konstrukci, že prvé odpovídá případnosti C_1 S a druhé C_2 S, ana při C_1 S smluvená úplata rovnala by se nule, t. j. nabyvatel věda o vadě smlouvy by nesjednal, kdežto při C_2 S by ji sjednal, ale jinak. Konstrukce je přítažlivou, zdá se i přesvědčovati, nenalezla však nikde ohlasu. Jsouť vlastnosti podstatné ve smyslu §u 871., jejichž nedostatek je ale odstranitelný (h), a existují vlastnosti nepodstatné ve smyslu §u 872., jejichž nedostatek netoliko znemožňuje řádné upotřebení, ale je i neodstranitelný (h + i).

Při omylu podstatném nazírá zákonodárce na právní jednání jako na neplatné od počátku (ex tunc), nabyvatel uplatňující § 871. deklaruje jen neplatnost právního jednání. Redhibice však předpokládá platné právní jednání, nelze mluviti o deklaraci neplatnosti, nýbrž o zrušení platnosti. Tu hledíme v tvář generální zásadě platného soukromého práva: udržovati platnost jednou sjednaného právního jednání. Princip to, který nemůže se uplatniti při C_1 O, ano nelze o udržování platnosti mluviti, není-li jí, který však dochází výrazu při správě. Jestiť redhibice přípustna jen při vadách, které netoliko znemožňují řádné upotřebení, nýbrž současně jsou neodstranitelné. Chybí-li jedna nebo druhá podmínka, musí nabyvatel spokojiti se s jinakou nápravou podle §u 932. o. z. o. Ustanovení §u 871. užíti lze pro neodstranitelný i reparabilní nedostatek vlastností podstatných, což stejně nepříčí se řečené zásadě jako § 872., podle kterého třebas by byla možna redhibice ve smyslu §u 932. o. z. o., nelze deklarovati neplatnost právního jednání, nýbrž dlužno spokojiti se s »angemessene Vergütung«.

Tak poznáváme nejen, že věta »nabyvatel nesjednal by smlouvy nebo sjednal by ji, ale jinak« pojímána je s různých hledisek, nýbrž i, že »angemessene Vergütung« §u 872. nekryje se s nápravou, která vedle redhibice je v §u 932. normována, neboť nelze dobře chápati, jak užilo by se jí při nedostatku, který nejen znemožňuje řádné upotřebení, ale je i neodstranitelný.

Druhou otázkou je, zda v C O nejedná se o něco více anebo méně, nežli jsou v C S veličiny »h«, »h + i«, »i«. Přihlédneme-li k §u 932., poznáváme tři druhy nedostatků: předně takové, které i znemožňují řádné upotřebení, i jsou neodstranitelné (h + i), pro něž normována redhibice, vedle nich jsou vady, které neznemožňují řádné upotřebení (i) nebo jsou odstranitelné (h), pro něž normovány jsou ostatní způsoby nápravy podle §u 932. Ve vypsané řadě lze pokračovati a vytknouti ještě čtvrtou kategorii nedostatků, které neznemožňují řádné upotřebení a nejsou neodstranitelné (tedy ani »i« ani »h«). O těchto je jisto, že přicházejí v úvahu při ústavu omylu, v němž nerozeznává se, zda nedostatek vlastnosti znemožňuje řádné upotřebení nebo je neodstranitelný. Tážeme se, přicházejí-li v úvahu i při správě. Znění 1. věty §u 932. je připouští: »wenn hingegen« je význak manca oproti předcházejícímu »h + i«, je-li tedy manco v »h« nebo »i«, je tím spíše v »h + i«. Připouští je i stylisace »der Mangel den ordentlichen Gebrauch nicht verhindert oder ... behoben werden kann«, neomezená zněním, jakého by bylo potřebí v případě opačném, totiž: »der Mangel nur den ordentlichen Gebrauch verhindert oder nur nicht behoben werden kann«. Ostatně řádným upotřebením rozumí se netoliko obvyklé, ale i smluvní, tím i prostředečné (na př. etiketa, prodejnost a p.), takže není potřebí vedle »h«, »h + i«, »i« pomýšleti na čtvrtou případnost, ana právě je již v »h«. A kdybychom i na ni uznali, rozmnoží jen důvody mluvící pro naše řešení problému konkurence mezi správou a omylem.

n, e, f.

Kdežto C_2 O (§ 872.) zůstal třetí dílčí novelou k o. z. o. nedotčen, doznal C_1 O (§ 871.) změn. Dvě z nich nás přímo nezajímají: totiž spojení obou případů neplatnosti smlouvy pro podstatný omyl až dosud projednávaných v §§ 871. a 876., jakož i novum, že mýlící se není smlouvou vázán, vysvětlil-li se jeho omyl včas (re integra).[8]) Dotýkají se nás však zbývající dvě změny. O prvé, že pod uvedením v o-

[8]) Podle rozh. čsl. n. s. z 4. října 1921, Rv I 299/21 (v Prager Archiv ex 1922, č. 77, str. 576) ve lhůtě dané ku přijetí nabídky mezi nepřítomnými (čl. 318. obch. zák., § 862. obč. z.).

myl rozuměti sluší i neúmyslné způsobení omylu (zpráva komise panské sněmovny str. 257.), byla shora řeč, o druhé bude zde promluveno. Stala se slovy §u 86. III. díl novely: »War in Teil über den Inhalt der... Erklärung in einem Irrtum befangen«. Tím zdůrazněn t. zv. omyl v obsahu projevu.[9])

E. Zitelman v díle »Irrtum und Rechtgeschäft«[10]) postavil učení o omylu na šetření psychologickém. »Handlung« a »Vorstellung« přivádí jej k poznání, že vztah mezi těmito kategoriemi může míti trojí podobu: představy doprovázejí volní akt jako vědomí, jsou tedy elementem »vědomé vůle«, nebo vztahují se na následky jednání a jsou elementem »úmyslu« anebo stojí v bližším či vzdálenějším vztahu k volnímu aktu, jsou tudíž »motivy«. Ovládán-li jednající nesprávnými představami, je na jeho straně omyl, který podle pověděného bude »omylem ve vědomí«,[11]) nebo »v úmyslu«,[12]) anebo »v motivu«.[13]) Při omylu ve vědomí (též error in faciendo) a v úmyslu (též error in judicando) obsah projevu nekryje se s tím, co bývá označováno »vůle jednací či výsledečná«. Proto ve vlivu na vznik právního jednání není mezi nimi rozdílu a v nauce shodně nazývány »omyl v obsahu projevu«, či — mluvíce slovy zákona — omyl »über den Inhalt der Erklärung«. Vedle něho je omyl v motivu. Pohnůtka pro chtění nějakého prostředku je jednak domáhání se výsledku resultujícího z onoho prostředku (který může býti opět prostředkem nebo již účelem) a jednak představa, že tento prostředek přivodí domáhaný výsledek. Může se vztahovati jako představa k něčemu minulému (na př. dobročinnost, která vyvolá vděčnost) anebo k něčemu očekávanému. Posléze uvedená může přijíti v úvahu také při správě, jen o ní tedy dlužno se zmíniti. Tu je omyl v duševních představách, které nutkají ku sjednání obchodu (na př. že houby, které vidím, jsou jedlé.). Liší se netoliko od řeče-

---

[9]) Erklärungsirrtum, Geschäftsirrtum, Inhaltsirrtum.
[10]) Lipsko 1879.
[11]) Chci napsati »100« a nedopatřením napíši »1000«.
[12]) Dám krátkozrakému k podpisu dluhopis na místě jím žádané oferty.
[13]) Soudě, že jsem přeložen do Prahy, najmu tam byt, přeložení však nenastalo.

ného již omylu v obsahu projevu, an netýče se projevu, nýbrž důvodů a okolností, které přiměly ku sjednání smlouvy, nýbrž i od případů, v nichž jedná se o city nebo pudy, jež sice bývají nazývány pohnůtkami, ale pro nás významu nemají (na př. hlad). Omyl v motivu není neúmyslným rozporem mezi vůlí a projevem, nýbrž je případem, kdy vůle nevznikla řádným způsobem. Jedním omylem však nevylučuje se druhý. Vždyť žádný projev vůle nedá se mysliti bez pohnůtky, jestiť jen produktem motivu, pohnůtka je okolností, která učiněný projev vůle vyvolala. V motivaci jednání spatřujeme jeho psychologickou kausalitu.

Podle pověděného je možno dvojí: buď pod omylem v obsahu projevu rozumíme i údaje stran o vlastnostech již individualisované věci, ač snad nejedná se o projevy vůle, nýbrž vědomí či mínění, jelikož nabyvatel při správné představě o obsahu projevu je jat falešnou představou o skutečnosti, anebo rozumíme pod ním jen omyl týkající se — pokud, jako nám, jde jen o vlastnosti věci — vlastností, které věc individualisují. V prvém případě lze mluviti o konkurenci mezi správou a omylem, v druhém nikoli. Pro kterou alternativu nutno se rozhodnouti hledíc k § 871 »über den Inhalt der ... Erklärung«?

Je-li prvá alternativa správnou, pak zajisté je konkurence mezi oběma ústavy, jak vytkli jsme ji graficky již shora. Co když je pravdivou alternativa druhá? Tu vysvětlení skýtá nám sám § 871 o. z. o. Ve slovech »der die Hauptsache oder eine wesentliche Beschaffenheit derselben betrifft, worauf die Absicht vorzüglich gerichtet und erklärt wurde« spatřovati lze buď v y s v ě t l e n í předcházejícího pojmu »über den Inhalt der ... Erklärung« anebo o m e z e n í tohoto pojmu co do předmětu, jehož se taký omyl týká. Slovné relativní znění »der ...« připouští obojí, leč již zpráva komise panské sněmovny (str. 257) vede nás ku přijetí možnosti prvé: »Um dann aber betreffs des Eigenschaftsirrtums nicht wieder neue Zweifel zu erwecken behält der Entwurf jene sonst vielleicht überflüssige ... C h a r a k t e r i s i e r u n g des wesentlichen Irrtums bei«. Ostatně slova »oder eine wesentliche Beschaffenheit derselben betrifft, worauf die Absicht vorzüglich gerichtet und erklärt wurde« nesnášela by

se s přijetím možnosti druhé. Ještě jedno místo zákona skýtá oporu pro eliminaci druhé možnosti. Je to § 873, v němž čteme: »Eben diese Grundsätze sind auch auf die Person desjenigen, welchem ein Versprechen gemacht worden ist, anzuwenden,« a podle něhož nešlo by dobře hájiti, že jedná se jen o vlastnosti osobu druhého smlouvce individualisující (n), nýbrž přiznati dlužno, že jedná se i o vlastnosti neindividualisující osobu či věc in specie (e, f). Tím dospíváme prvou možností k závěru, že v § 871 o. z. o. slovy »über den Inhalt der ... Erklärung« je řečeno, že i s omylem o vlastnostech, »worauf die Absicht vorzüglich gerichtet und erklärt wurde« nakládati sluší jako s omylem v obsahu projevu, čili, že ve slovech těch je obsaženo bezvýznamné slovní označení a to nezávazný theoretický výrok zákonodárcův. Zákonodárce pro označení omylu podstatného na rozdíl od nepodstatného užívá tu označení »omyl v obsahu projevu«.[14]) Dokládá to již cit. zpráva komise panské sněmovny (str. 257): »Der § 871 BGB wollte immer nur die Normen geben für den sogenannten »wesentlichen Irrtum,« das ist den Fall der Nichtübereinstimmung des Inhalts der Erklärung mit dem, was erklärt werden wollte ... Die jetzt vorgeschlagene Fassung lässt noch schärfer hervortreten, dass es sich hier um Irrtum über den Vertragsinhalt handelt.« Dobře to vycítila komise pro revisi čsl. obč. zákona, když z části restituovala původní text § 871 o. z. o., hledíc k tomu, že omyl v podstatných vlastnostech a zejména omyl v okolnosti vedlejší (§ 872) jistě není omylem v obsahu projevu.[15]) Podle toho tedy dotýká se § 871 jednak vlastností věc individualisujících (n), jednak neindividualisujících, »worauf die Absicht vorzüglich gerichtet und erklärt wurde (e), zatím co § 872 míří na ostatní vlastnosti, jaké (vedle »e«) při správě ještě v úvahu přicházejí (f). Tím získáváme tento obrazec:

A. omyl podstatný (error essentialis)

1. ve vlastnostech individualisujících, »n« (§ 871 »die Hauptsache«.);

---

[14]) Ovšem chybně, ježto obojí rozeznávání se kříží, není souběžné.

[15]) Viz Porady o revisi obč. zákoníka, zvl. otisk z čas. Právník, roč. LX. č. 1., str. 3.

2. ve vlastnostech neindividualisujících, »e« (§ 871 »Beschaffenheit«).

B. omyl nepodstatný (error concomitans)

1. ve vlastnostech významných, »f« (§ 872 »Nebenumstand«);

2. ve vlastnostech bezvýznamných (error circa qualitatem).

Ad A 1. — V římském právu byl omyl podstatným jen, když smlouvci měli na zřeteli objekty prostorově různé,[16]) ač oproti této starší theorii jiní právníci již v době hadriánské anebo ještě dříve celou věc pojímali volněji,[17]), až i v případě prostorové identity předmětu při smlouvách dvoustranných brán zřetel na omylné představy o určitých vlastnostech.[18]) Dnes pak nelze již zastávati, že principium individuationis je toliko prostor a čas, čímž konkrétní věc se individuelně určuje. Býti ovšem může: na př. koupím, co máš v určité skříně; tím koupil jsem šperk místo hodinek, o nichž jsem soudil, že ve skříně jsou. Tu zajisté vlastnosti věci jsou nerozhodnými, neboť pro individualisaci věci zbytečnými, ale tím není ještě řečeno, že by jindy nemohly býti buď samy znakem anebo spoluznakem individualisace. Jestiť myslitelna individualisace také pomocí vlastností, bez nich tedy ona nenastane: na př. koupím hodinky, které máš v určité skříně; je-li tam místo hodinek šperk, nekoupil jsem.[19]) Na tomto prvém stupni tedy setkáváme se s vlastnostmi individualisujícími, »n« (t. zv. essentialia rei). Jimi pohybujeme se sice v kruhu C_1O, nikoli však CS. Nelze totiž o vadě mluviti jen, když věc v relaci ku vadnosti neexistuje, nýbrž i když neexistuje jako taková, o níž jednání se stalo. Zde jedná se o plnění věci nesmluvené (res alia), která je in so-

---

[16]) Srov. l. 9. § 2. D. de c. e. 18, 1. Marcellus scripsit libro 6. Digestorum: emtorem esse et venditionen, quia in corpus consensum est, etsi in materia sit erratum.

[17]) L. 41. D. de contr. emt. 18, 1.

[18]) Na př. pohlaví otroka l. 11. § 1. contr. emt. 18, 1., a t. zv. error in substantia.

[19]) Tu error qualitatis pojímá error in re.

lutione, nikoli in obligatione. Znění § 922 a sl. dostatečně zdůrazňuje, že správa dotýká se věci jsoucí in obligatione.[20])

Ad A 2. — Sestoupíme-li na druhý stupeň vlastností podstatných (e), stojíme sice nadále v kruhu C_1O, ale ocitáme se současně v kruhu CS, jinými slovy: ve společné výseči. Jsou to vlastnosti neindividualisující, ať obvyklé (t. zv. naturalia rei, na př. vlastnost hodinek ukazovati nejen hodiny, ale i minuty) nebo ujištěné či smluvené (t. zv. accidentalia rei, na př. hodinky, které kromě hodin a minut i vteřiny mají ukazovati), o nichž lze říci, že jsou »eine wesentliche Beschaffenheit« věci, »worauf die Absicht vorzüglich gerichtet und erklärt wurde.« Jsou to vlastnosti neindividualisující, bez nichž ale právní jednání nebylo by sjednáno. Odpovídá tomu § 873 o. z. o. »insofern ohne den Irrtum der Vertrag... gar nicht... errichtet worden wäre.«[21]) Tu ovšem ani úmysl ani projev o sobě nepostačují, leda že projev podle názorů obchodu je zbytečným, ježto tak rozhodný význam vlastnosti se sám sebou rozumí.

Ad B 1. — Na třetím stupni jedná se sice také o vlastnosti neindividualisující, ale nepodstatné (f). Jsou to vlastnosti (ať naturalia či accidentalia rei), o nichž mluví § 872 slovy »Betrifft... der Irrtum... einen Nebenumstand,« jež obě strany »nicht als vorzügliche Absicht erkläret haben.« Jsou to vlastnosti neindividualisující, bez nichž by sice byla smlouva sjednána, ale jinak. Odpovídá tomu § 873 o. z. o. »insofern ohne den Irrtum der Vertrag... nicht auf solche Art errichtet worden wäre.« Kdežto v římském právu při smlouvách trhových, sjednaných mancipací, kupující nucen byl pronésti »haec res mihi empta est« i nemohl smluviti, že věc má míti urč. vlastnosti, je tomu jinak dnes při bezforemné koupi. Ovšem při vlastnostech »f« nejedná se o akt volby,

---

[20]) Přijímá to i rozh. čsl. n. s. z 16. prosince 1919. Rv. I. 540/19, sb. Štěpán-Vážný č. 388.

[21]) Něm. o. z. sankcionuje omyl o obsahu volního projevu jen, lze-li za to míti, že mýlící se takový projev »bei Kenntniss der Sachlage und bei verständiger Würdigung des Falles nicht abgegeben haben würde«, což platí i o podstatných vlastnostech — § 119. n. o. z.

nýbrž o projev o věci jinak již individualisované.[22]) Jimi ocitáme se ve společné výseči kruhů C_2O a CS.

Ad B 2. — Vlastnosti čtvrtého stupně jsou netoliko vně společných výsečí, ale i vně kruhů CS a CO. Jsou to vlastnosti, o něž se mýlícímu vůbec nejednalo (na př. myslím, že obal věci je z jiné látky a nezáleží mi na tom). Omyl o nich bývá zván »error circa qualitatem.«

II.

Přistupujeme k otázce konkurence po stránce kvalitativní i přihlédneme k normám (účinkům) jak ústavu správy (NS), tak i omylu (NO), bychom zodpověděli otázku, j a k á je konkurence mezi oběmi institucemi. V tomto směru jsou možny tři způsoby konkurence:

a) v ý l u č n á (A, non B): má-li místo jeden ústav, nemá ho druhý;

b) n a v ý b ě r d a n á (A aut B): oprávněný má volbu mezi oběmi institucemi, po uplatnění jedné nemůže užíti druhé, leda by někdy prvou jeho nárok nebyl zcela uspokojen;[23])

c) h r o m a d n á čili kumulativní (A et B): oprávněný může užíti obou ústavů.

Který z těchto druhů platí pro ústavy správy a omylu? Přímo nenalézáme řešení v zákoně ani v historii, i literatura a judikatura je nanejvýš skoupá. A přece zodpovědění otázky je nejen pro theorii, ale i praksi kromobyčejně důležité. Pokusme se nejprve o řešení cestou eliminace a zdaří-li se, uvažme ještě jednotlivé positivní i negativní důvody, abychom jimi podepřeli výsledek, k němuž dospějeme.

Poznali jsme, že skutkové podstaty CS a CO se protínají. Totéž shledáme i u účinků, které buď oboustranně se kryjí, tedy NS = NO, neb toliko jednostraně se kryjí, tudíž NS $>$ $<$ NO, nebo se protínají, takže NS = (a, b) + c, kdežto

---

[22]) Zajisté souhlasiti nelze s těmi, kdož popírají rozdíl mezi omylem v identitě a ve vlastnostech, zastávajíce, že prvý je zároveň druhým (na př. Zitelman, Irrtum und Rechtsgeschäft str. 463 a sl.) i poukazujíce k tomu, že věc i v případě omylu v identitě označuje se pomocí vlastností, ježto jen tak lze ji označovati.

[23]) Langheineken, Anspruch und Einrede, nazývá tuto konkurenci elektivní.

NO = (d, b) + c, anebo se různí tedy NS = a + b, zatím co NO = c + d.

Sporu nemůže býti o tom, že N_1S a N_1O se ani zcela ani jednostranně nekryjí. Vyplývá to ze srovnání redhibice (»die gänzliche Aufhebung des Vertrages«) a deklarace neplatnosti smlouvy ve smyslu § 871 o. z. o. Nechceme-li tedy přímo říci, že se různí, můžeme nanejvýš připustitit, že se protínají. Při N_1O nabyvatel žalobou nezrušuje právního jednání, nýbrž dovolává se jeho neplatnosti, tato působí ex tunc, žádné právo nebylo smlouvou získáno a proto ani třetí osobě nemohlo se na předmětu smlouvy zříditi (pokud § 442. o. z. o. nečiní výjimek), zmeškána-li žaloba podle § 1487 o. z. o., nastává konvalescence. Naproti tomu při N_1S redhibiční žalobou zrušuje se právní jednání zřetelem k výsledku, strana nedovolává se neplatnosti, nýbrž naopak staví svůj nárok na platnosti právního jednání, zrušení působí ex nunc, smlouva byla platna a proto i třetí osobě práva mohla býti účinně zřizována, která po zrušení smlouvy nezanikají; zmeškáním lhůt daných k uplatňování správy nenastává vlastně konvalescence.

Totéž platí o N_2S a N_2O, t. j. o jinaké nápravě podle § 932 o. z. o. a o »die angemessene Vergütung« podle § 872 o. z. o. Dospíváme k tomu již tím, co dříve jsme uvedli, že totiž § 872 dosahuje nejen na vlastnosti, pro něž možna actio quanti minoris, ale i na takové, pro které užíti lze actionis redhibitoriae. Také Dr. R. v Juristische Blätter (roč. XV. ex 1886 č. 48 str. 569) poukázal k tomu, že »die angemessene Vergütung« je »eine durch richterliches Ermessen mit Rücksicht auf die besonderen Umstände des Falles nach Billigkeit zu ermittelnde Ausgleichung«, i že tím zákonodárce pro případy uvedení v omyl stanovil jinou míru vyrovnání než jaká je v § 932., míru, která přihlíží k majetkovým poměrům obou stran a p. Ku stejnému resultátu přivádí nás srovnání četných paragrafů, v nichž zákonodárce mluví o »angemessene Vergütung«: § 333 věta 2, § 515 i. f., »a. Schadloshaltung« § 365, »a. Entschädigung« § 1155 věta 2, k nimž srov. »a. Belohnung« § 690 věta 1, »a. Ersatz« § 967 věta 2., »a. Strafe« § 121 věta 1, »a. Verpflegung« § 166 věta 1, »a. Verfügung« § 178 věta 2, »a. Sicherheit« § 341 věta 2., »a. Gewalt«

§ 344, »a. Zeitfrist« § 390 a »a. Frist« § 865 posl. věta, »a. Pfand« § 458, »a. Begräbnis« § 549, »a. Vorschuss § 1014, a j. v. S námi souhlasí i rozh. n. s. ze 17. září 1901 sb. IV. 1550. Nelze tedy než mluviti o úhradě, kterou soudce vyměřuje po slušnosti podle volného uvážení přihlížeje ku zvláštním okolnostem případu.[24])

Zřetelem k tomu, že účinky obou ústavů se protínají (ne-li různí), dlužno komulativní konkurenci vyloučiti. Míť účinek právních pravidel uspokojiti potřebu, toto uspokojení je jejich účelem, jakž vhodně prokázal Klein v »Untergang der Obligation durch Zweckerreichung« (1905, str. 46 a sl.) Mohlo by se tedy o hromadné konkurenci mluviti jen, kdyby ji zákon výslovně předpisoval anebo kdyby účely obou ústavů se různily, t. j. ani z části by se nekryly. Obojí ale není při ústavech námi probíraných. Chybíť výslovné ustanovení zákona i účely účinků se nerůzní. Tak redhibice a účinek §u 871. mají stejný cíl: zpětné placení úplaty za vrácení věci, jen cesty jsou různé. Tak i jinaká náprava podle §u 932. a norma §u 872.: vyrovnání škody ve věci způsobené (damnum in re). Jinými slovy: při konkurenci mezi správou a omylem následkem právnické totožnosti jejich cíle platí uspokojení jednoho za uspokojení druhého žalobního nároku. Ovšem »stejně platí«, ale nemusí býti stejné, jak vskutku jsme poznali.

Bylo by také nemyslitelno, aby oprávněný dociloval dvakrát totéž, k čemuž by při konkurenci kumulativní, kříží-li se účinky, alespoň v částech došlo.

Konečně k eliminaci hromadné konkurence musíme

---

[24]) Nelze proto přijímati učení, jež hájí E. Pfersche (Die Irrthumslehre 1891, str. 141), že účinek § 872. kryje se s nápravou podle § 932., pokud v něm nejedná se o redhibici. Ostatně jím uváděné argumenty v ničem nepřesvědčují. Uvádí především, že »ang. Vergütung« nepojímá náhrady škody, táž přichází v úvahu podle všeob. předpisů i bylo by nepochopitelno, proč nebyla by uvedena též v § 871. To však lze namítati na mnohých jiných místech zákona, kde však ani Pfersche nechtěl by z toho vyvozovati takové důsledky. Jiným argumentem je mu »die ang. Vergütung«, zatím co jinde čteme »eine«, ale jinde vskutku také čteme »die« (srov. v textu uvedené §§), kde však jistě autor nechtěl by činiti zvláštní výjimky. Posléze Pfersche dovolává se osnovy Hortenovy III. § 26.: »....so besteht die Handlung an sich; doch muss die aus dem Irrthume entsprungene Ungleichheit verbessert und der dadurch Leidende verhältnissmässig entschädigt werden«, kteréžto znění ale právě tak dobře svědčí pro opačné námi zastávané mínění.

dospěti i úvahou, že uplatnění jednoho ústavu často vylučuje užití druhého. Na př. redhibice předpokládá platné právní jednání i nebyla by tedy možna po uplatnění §u 871. o. z. o., t. j. po deklaraci neplatnosti. Týž předpoklad je u jinaké nápravy podle §u 932. A naopak: rozhodne-li se nabyvatel pro správu, uzná tím platnost právního jednání i nemůže, byv správou uspokojen, užíti ještě §u 871.[25])

Zbývá rozhodnouti otázku, platí-li konkurence výlučná nebo na výběr daná.

I tu postupovati budeme cestou eliminace, jejíž obětí se tentokráte stává konkurence výlučná. Jest možno, že v konkrétním případě jeden ústav nepostačuje k ukojení zvláštní potřeby, že pro takové případy je dána instituce druhá. To platí stejně pro oba srovnávané ústavy. Mohlo by se tudíž mluviti o konkurenci výlučné jen, kdyby jeden ústav nehodil se na žádný z případů druhého, takže byl by neupotřebitelný, což při správě a omylu — pokud konkurují — není.

Protínají-li se i casusposice i účinky obou institucí a nejsou-li jejich účely zcela různé, není žádné opory pro to, aby prvý ústav vyloučen byl druhým, ani pro to, aby druhý vyloučen byl prvým. Leč nejen není opory, nýbrž jsou důvody, které jednomu i druhému vyloučení brání. Kdybychom nechtěli uznati konkurenci na výběr danou, museli bychom přijímati pak jedině možnou konkurenci výlučnou, t. j. že užíti lze jen předpisů o správě nikoliv o omylu nebo jen o omylu nikoliv o správě, pokud jednalo by se o případy jsoucí ve společné výseči kruhů C S a C O.

Při alternativě prvé — správa vylučuje ustanovení omylová — nebylo by pochopitelno, aby nabyvatel byl n u c e n ponechati právní jednání v platnosti jen proto, že v daném konkrétním případě (třeba náhodou) vyskytují se positivní a nikoli negativní činitelé zakládající právní závažnost vad při správě, anebo že negativní faktor je ve své funkci potlačen mocnějším činitelem posilujícím (na př. pří-

[25]) Je ozvěnou eliminace, že po smluvním vyloučení uplatňování vad věci vyloučeno jest netoliko ručení ze správy, ale i užití pravidel omylových. Často přimlouvají se o to smysl a význam, jež takovému vzdání se přikládají.

povědí). Mají-li pak převahu činitelé negativní, má býti nabyvatel ponechán zcela bez pomoci, nemoha užíti ani správy ani ustanovení omylových? A kdyby v případě takovém bylo možno užíti jen ustanovení omylových, pak se mu správa nevnucuje, je-li ale možna i správa, má se vnucovati na prospěch zcizitelův a ubírati tak možnost deklarace neplatnosti právního jednání? Pak má býti vyloučeno zrušení smlouvy, jelikož nedostává se na podmínkách redhibice, a nabyvatel má býti omezen kratšími lhůtami (na př. při movitostech)? Uvážíme-li při instituci omylu, že zákon expresssis verbis vyžaduje — alespoň pokud jedná se o konkurenci — aby druhý smlouvce uvedl prvého v omyl, poznáváme, že na otázku, kdo z obou smlouvců ochrany zasluhuje, odpovídá zákon, že nabyvatel nikoli zcizitel věci. Tak i při správě. Stojíce před otázkou druhu konkurence, ptáme se jen, chceme-li spíše dáti průchod nabyvatelově volnosti anebo hodláme-li jej omezovati na prospěch auctorův.

Nejinak eliminovati sluší alternativu druhou: ustanovení omylová vylučují správu. Její přijetí odporovalo by exemplifikaci §u 923. o. z. o., příčilo by se zákonu, který po přípovědi (uvedení v omyl) dává vzniknouti nároku ze správy i tam, kde jinak nepovstává (na př. § 928. o. z. o.). Nebylo by pochopitelno, aby nabyvatel mohl užíti správy, nevěděl-li o vadě a nejsa v omyl uveden, ale aby takové možnosti neměl v případech, kdy nad to byl v omyl uveden zcizitelem, a to ve prospěch auctora ochrany nezasluhujícího, aby dále stižen byl těžším břemenem důkazním a pod.

Nejen eliminace, ale i jiné důvody svědčí pro konkurenci na výběr danou.

Především je to skutečnost, že zákon sám nikterak nerozeznává ani nenařizuje, pro jiné tvrzení není v zákoně opory, což bychom museli očekávati, uvážíme-li, že konkurence výlučná je něčím zvláštním proti na výběr dané. Leč nejen není opory, nýbrž naopak — jak jsme poznali — dlužno přikloniti se ku konkurenci na výběr dané.

Je dále spravedlivo chrániti více toho, kdo byl v omylu, nežli toho, kdo jen o vadě nevěděl.

Nelze také přehlédnouti, že nabyvatel nemůže uplat-

niti omyl, pochyboval-li o existenci vlastnosti, neboť tu právě věděl, že je možna její neexistence. Vyjde-li to později na jevo, nemýlil se, nýbrž pochybnosti jeho se potvrdily. Totéž nelze říci o správě, ježto o nabyvateli, který pochybuje, nelze říci, že vadu zná. Jinými slovy: v případě omylu je nabyvatel více sklamán, nežli při správě.

Přijetí konkurence na výběr dané svědčí i historický vývoj. Římští aedilové chtěli nabyvatele ochrániti újmy, jíž by utrpěl následkem svého omylu o vlastnostech věci, ano ius civile odpíralo omylu ve vlastnostech právní závažnost. Zřetelem k těmto mezím neakcentovali omyl nabyvatelův,[26]) nýbrž uložili zcizitelovi povinnost, aby při sjednávání smlouvy sdělil nabyvateli určité vady věci a nevyhoví-li, poskytli nabyvateli actionem redhibitoriam a quanti minoris. Nepřevzal-li občanský zákon stanovisko civilního práva římského, nýbrž poskytl-li v §§ 871. a 872. nabyvateli ochranu pro případ újmy, kterou by utrpěl následkem svého omylu o vlastnostech věci, zdaž není přirozeno viděti v tom v e d l e norem o správě druhý možný prostředek, jakého nabyvatel může užíti.[27])

Konečně neposledním důvodem přijetí konkurence na výběr dané je úvaha, která prýští vlastně z repliky na námitky proti této konkurenci. Vytýkat se a zdánlivě právem, že přijetím řečené konkurence stala by se různá omezení ústavu správy (zejména §§ 928. a 933. o. z. o.) illusorními, což nelze imputovati úmyslům zákonodárcovým. Leč námitka sama nemá místa, any jsou četné případy, kdy splněna je skutková podstata správy (C S), aniž dána by byla casus-posice omylu. Ostatně právem mohlo by se také namítnouti, že stejně nelze činiti omylová ustanovení illusorními: pověděná omezení nestávají se illusorními ve zbytku kruhu C S, i bylo by nesprávno vztahovati je na pravidla o omylu. Zdůrazniti rovněž sluší, že § 871. o. z. o. uplatňuje se u zvláště důležitých vlastností věci, zatím co redhibice možna i u »méně důležitých«: jde-li o tak závažnou vlastnost, je zajisté spravedlivo, že nabyvatel není vázán omezeními

[26]) Wolzendorff v Ihering. Jahrb. 64., str. 331 a sl.

[27]) Konkurenci na výběr danou zastává i rozh. n. s. ze 17. listopadu 1901. G. U. W. nová řada IV. 1550.

správy. O tom, že konkurence na výběr daná neohrožuje ani bezpečnost obchodu, nebylo a není sporu a dostatečně totéž pro případ budoucích možných snad námitek odůvodnil Fr. Lent.[28])

Doslovem ještě malou poznámku. Chtěli-li bychom vyumělkovaným způsobem přesně ohraničiti pole působnosti obou ústavů, netoliko byl by pokus takový hledíc k projednanému nesprávným, ale — jakž dlužno s Krčmářem[29]) říci — i nesl by příliš zřetelně pečeť oněch starších právníků, kteří zabývajíce se výkladem justiniánského práva snažili se vyložiti dosah konkurujících ustanovení tak, aby v ničem nebyla spolu na sporu, věříce §u 15. Justiniánovy kodifikace Tanta: »Contrarium autem aliquid in hoc codice positum nullum sibi locum vindicabit nec invenitur si quis suptili animo diversitatis rationes excutiet: sed est aliquid novum inventum vel occulte positum, quod dissonantiae querellam dissolvit et aliam naturam inducit discordiae fines effugientem«.

*

V případech ze společné výseče kruhů C S a C O bude míti nabyvatel volbu mezi N S a N O. Ta bude leckdy významnou: na př. přenechá-li kdo movitou věc stiženou kromobyčejnými vadami, které znemožňují sice řádné upotřebení věci, ale jsou odstranitelnými, po uplatnění §u 871. o. z. o. bude celé právní jednání neplatné, zatím co při použití správy nebude možno žádati o zrušení jeho, nýbrž toliko o jinakou nápravu podle §u 932. o. z. o. (doplnění nebo zlepšení věci anebo snížení úplaty).[30]) V úvahu přijdou i ostatní rozdíly mezi oběma ústavy, zejména ustanovení §§ů 928., 930., 933. o. z. o. Nárok nabyvatelův prýštit bude ze dvou pramenů, vyschne-li jeden, nic nebude brániti tomu, aby druhý plynul dále.[31])

---

[28]) Die Gesetzeskonkurrenz im bürgerl. Recht u. Zivilprocess, sv. I. ex 1912. § 16. str. 345 a sl.

[29]) »Několik poznámek k chystané reformě práva občanského«, Sborník věd právních a státních roč. XX. ex 1920, str. 50.

[30]) Auctor nemůže si stěžovati, bude-li přidržen ke smlouvě, k níž dal se své strany souhlas nejsa v omylu.

[31]) Uplyne-li lhůta daná pro správu, zůstane nabyvateli možnost uplatniti ustanovení omylová: tak rozh. n. s. sdělené v Jur. Blätter ex 1901, č. 42.